

Thomas Lemvig

til húsasmið og arbeiði sum smiður. Vetrarnar 1896–98 var hann næmingur á Askov, har hann og Simun komu saman. Tá ið teir høvdu avrátt at fáa ein háskúla stovnaðan í felag í Føroyum, fóru teir báðir til Keypmannahavnar á læraraháskúlan skúlaárið 1898–99. Rasmus hevði summarið 1898 verið á skeiði fyri háskúlalærarar, sum varð hildið á Askov háskúla. Rasmus var háskúlalærari frá byrjan til 1942, men hevði tó eftir tað tímar við næmingunum heilt til 1947. Hansara lærugreinar vóru mest náttúrlæra og náttúrøga. Hann sleit høgan aldur og andaðist 5. oktober 1962, nítiætt ára gamal.

Tá ið háskúlin byrjaði í 1899, vóru Simun og Rasmus upp móti triati árum, men vóru enn ógiftir. Í 1901 giftist Simun við Sonnu, fødd Jacobsen, úr Tórshavn. Hon var javngomul við Onnu Sofíu, ið gjørdist kona Rasmusar í 1904. Tær vórðu føddar í 1876. Sanna tók læraraprógvið í Tórshavn í 1896 — sama ár sum Simun. Í 1897–1900 var hon lærarinna í Fuglafirði, Leirvík og á Hellunum, fór síðan á Vallekilde háskúla 1900–01 og giftist í 1901. Hon kom tá norður í Føgrulið og gjørdist triðja lærarafólkið á háskúlanum. Umframt at vera handarbeidslærarinna um summarið við gentunum stóð hon fyri húsarhaldi skúlans líka til 1942. Hon livdi til ellisár og doyði í 1978 nær um 102 ára gomul.

Rasmus og Anna Sofía giftust í 1904. Hon var systir Simunar, og húskúlini í báðum læraraheimunum stóðu tí hvørt øðrum nær og tað bæði í ætt og samstarvi. Hon stóð fyri húsarhaldinum á Stongunum og fyrsta veturin í Føgrulið — var so leiðis við at stovna háskúlan. Anna Sofía stóð manni sínum við lið, bæði í viðráði og móthyðri teirra. Hon livdi til 1932 og var 56 ára gomul, tá ið hon doyði.

Háskúlin á Stongunum

Nakað út í oktober 1899

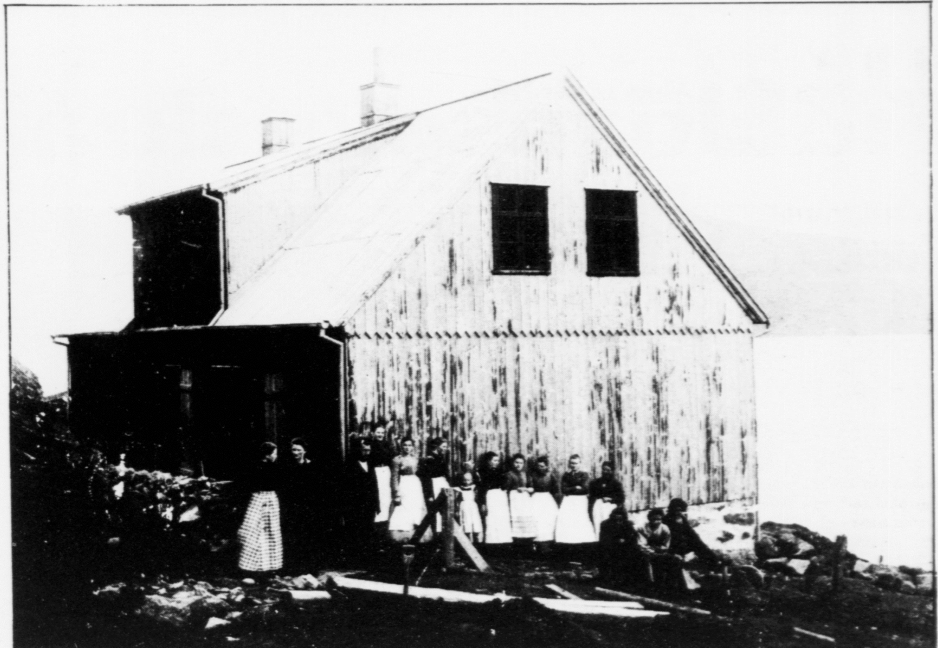
stóð henda lýsing í bløðunum:

»Fyrsta november í ár ætla vit at byrja ein háskúla norðuri í Vági fyri gentur og dreingir, lærutiðin varar til 31. Marts. Til at halda skúla í hava vit eitt hús til leigu. Fyri undirvisingina verður at gjalda 6 kr. um mánaðin. Tey, sum úr øðrum bygðum ætla sær á skúlan, kunnu fáa innivist, tá ið tey venda sær til Simun Skarð».

R. Rasmussen
Simun Skarð.

Næmingatalið kom at vera 16, har helmingurin var úr Klaksvík og kundi bøgva heima, meðan avbygðadreingirnir, allir uttan ein, búðu á skúlanum. Í húsunum vóru tvær stovur, aðra nýttu lærararnir sum arbeiðsheli, hin var skúlastovan, ið eisini varð nýtt til borðhalds. Skúlaborð og beinkir hevði Rasmus evnað til. Á loftinum var kamar, sum lærararnir nýttu, meðan nakrir dreingir svóvu í bóli úti á loftsgólvinum.

Um Háskúlan og Samkomuhúsið hevur Simun í Vági skrivað eina frásøgn, dagfest 24. januar 1900. Eftir at hava greitt frá, hvussu Samkomuhúsið varð til í 1898, gevur hann eina gjølliga frágreiðing um Háskúlan og hansara undirvising. Hann sigur m.a.: Háskúlamenninir gera eitt stórt arbeiði, tí undirvist verður í 7 tímar gerandisdagar, og síðan skúlin byrjaði, hava háskúlamenninir skiftivís hildið fyrilestrar næstan hvønn sunnudag í Samkomuhúsinum um søgulig evni og um kendar persónar, og tann stóri sal-

Skúlin í Føgrulið 1900-09

urin hevur verið fullsettur. Simun hevur góðar vónir um, at hetta samarbeiðið millum Háskúlan og Samkomuhúsið kemur at geva úrslit, tí fólk ið verður vakt andliga, og tað, heldur hann, er ein livstreyt fyri, at Háskúlin og arbeiði hansara vinnur frama í framtíðini. Tá verður gróðrabotnur lagdur undir hansara læru og sjónarmið. Tó sigur hann, at ikki øll enn taka undir við háskúlatankum um her heldur enn aðra staðni, men hetta fer at laga seg í komandi tíð, tí ivast hann ikki í.

Síðan miðjan januarmánað, sigur Simun, hevur fimleikur verið fyri

dreingir í Samkomuhúsinum kl. 7–8, har háskúladreingirnir og seks aðrir úr bygðini luttaka, sjálvur er hann ein teirra. Tað var Rasmus, sum var lærarin. Kl. 8.30 er morgunsongur og frá kl. 9–10 søgutími. Fysikk frá 11–12 og frá 12–1 er skrivning ella landalæra skiftivís. Kl. 5–6 danskt, kl. 6–7 føroyskt, kl. 7–8 rokning og kl. 8–9 fyrilestur. Hver tími byrjar við songi, og frikorter er eftir hvønn tíma. Einstakar dagar í vikuni verður undirvist í geometri í staðin fyri rokning.

Simun sigur, at háskúlin frá ymsum síðum kennir vælvið, men móttøðu fer hann at fáa, er hann bangin fyri. Kemur hon ikki opinlyst, kemur hon kortini í loyniligum líki. Har eru sker á vegnum, sum aðrir hava strandað á, og tey eru vandafull. Tí er tað alneyðugt at gera sær greitt frá fyrstan tíð av, at hesi sker eru til, so at ein kann vara seg fyri teimum og sigla uttan um tey, tí at renna á tey verður ein óbotaligur skaði. Háskúlin má gerast eitt samfelagsmál fyri allar føroyingar, tó ikki so leiðis, at teir, sum leiða skúlan, skulu hava bundna uppgávu, men hava fullkomuligt frælsi at virka í. Simun í Vági endar við at siga, at hvør og ein, sum ynskir, at framd verður fólkaupplýsing í Føroyum, má styðja og arbeiða fyri háskúlamálinum, annaðhvørt talan er um peningastuðul ella um at fremja áhugamál skúlans í síni heild.

Vit eiga at minnst til, at undirvist varð 6 dagar um vikuna. Í minnisritum FØROYA FÓLKAHÁ-

SKÚLA verður sagt, at dentur varð lagdur á tað livandi orðið, og at lærararnir fluttu fram tvær røður hvør dagliga. Tað hevur verið um søgu, bókmentir og náttúrufrøði. Norðurlandasøga, Føroyasøga og kirkjusøga hava verið frammarlaga í skúlans undirvising, og tað, at alt varð framborðið á móðurmálinum, hevur stimbrað kensluna millum næmingarnar um egna mál teirra, tí hetta vóru teir ikki vanir við frá teirra lærubókum í søgu og kristni heimanífrá. — Vit leggja til merkis, at føroyskt og danskt hava havt 6 tímar hvørt um

vikuna. Danskt hevur sostatt ikki liðið órætt á tí skúla, sum fyrstur tók upp frálæru í føroyskum máli móttvegis donskum. Viðvíkjandi føroyskum verður sagt, at hjálparamboðini vóru Anthologiin, Føroyingasøgan og Smásangir og sálmar. Henda bók kom út í 1899. Háskúlamenninir máttu skapa nýtt tilfar, t.d. uppgávur í skrivligum føroyskum, tí teir byrjaðu á berum botni har.

Framhald

Rasmus Rasmussen og Simun av Skarði

Sanna av Skarði og Anna Sofía Rasmussen